

*U džepu jedan stari
Izgužvani esej
O samoubistvu*

*(Az ósz fölél hajloiva
A víz fölött
Saját zajodban zakatolva)*

*Zsebedben egy régi
Gyűrt tanulmánnyal
Az öngyilkosságról)*

Poeta doctus? Annak vizei felé hajózik. Szenvedélytelen. Szenttelen. Csak sodródik? Nem irányítja hajóját Orfeusztól, Odüsszeusztól kísérve? Post festum.

Három kötet. Egyazon világról alkotott három látomás könyvei, amelyek, akár kitérülők, akár befelé fordulók költöik, a mi televényünkben sardadtak. Bezárt kapuk előtt tehát nem kellene várakozniok.

VIRÁG ÁGNES

AZ ELVÁGYÓDÁS KÖNYVE

IVANKA RACKOV: *To je onaj život.*

Osvit, Subotica, 1974.

Elfogultság nélkül vettem kézbe a szabadkal Osvit legújabb kiadványát, Ivanka Rackov *To je onaj život* (*Ez az az élet*) címmel megjelent elbeszélésének gyűjteményét, mert ismerve a szerzőt, sejtettem, hogy a Rukovet kiadói tevékenységének nem túlságosan színes prózai palettájára új, szokatlan szín kerül. A kiadó azonban nagyon félénk, szinte bocsánatkérően adta közre ezt a könyvet, legalább is erre utal a fedőlapon olvasható néhány soros ajánlás, mely szerint a szerző »...szerényen és lehetőségeinek keretein belül...« igyekszik hozzájárulni a női arcélek megrajzolása irodalmunkban elhanyagolt témakörének kiegészítéséhez.

Elbeszéléseiben Ivanka Rackov elsősorban a vidéki kisváros életének költöles megelevenítésére törekszik. Érdeklődése a polgári, vagy talán inkább a kispolgári réteg sajátos sorsa felé irányul. Írásainak középpontjában ennek a környezetnek jellegzetes alakjai állnak, és ezeknek az alakoknak a lélektani boncolása révén igyekszik feltárni az általános érvényű emberi problémákat. A könyvből szinte sugárzik korunk irodalmának egyik jelensége, az elvágyakozás. Az ilyen életérzésnek hordozója rendszerint egy nő

— vénkisasszony, elvált vagy özvegy —, aki menekülni próbál a megszokott, boldogságot nem nyújtó életkeretből. Sívár életének egyetlen illúziója, hogy mégis megjön az Igazi férfi, aki kiemeli ebből a világból, aki megváltója lesz. Így Ivanka Rackov írásai női színezetet kapnak, illetve a szerző a nő lélek egy kicsit talán már közhelyszerű elvágyódásával foglalkozik. Elbeszélései bizonyos anakronizmusba torkolllanak, mert a férjhezmenési motívum ma már távolról sem akkora horderejű, mint ahogyan nála jelentkezik. Az írónő ezenfelül egy már letűnt világot ábrázol, anélkül, hogy elhatárolná magát tőle. A vidéki kisváros ábrázolásából kiérződik a korszerű szemlélet hiánya; talán Innen származik az említett anakronizmus is. Meg kell azonban jegyezni, hogy éppen ennek a viszonyulásnak köszönhető bizonyos irodalmi charme is, mely általában a naív obszervációnál megragadja az olvasót.

Rövid lélegzetű novellákban nehezen bontakozik ki a szerző igyekezete, hogy lélektani felismerések felé terelje az olvasó figyelmét; rétegzettebb kutatásra ez a keret szűknek bizonyul. Ezért az egész lelki világ egy-két alapérzésre szűkül, alakjainak formálásában az egyszínűség jelentkezik. Szemben a csalódott, magányban élő nők

kel, a férfiak általában negatív, nevetésges, vagy sajnálatra méltó figurák. Egy-két novellában azonban a közhely fölé emelkedik az író, és ezekben éles meglátásokról tesz tanúságot. Itt elsősorban a könyv kiemelkedő írására, a *Piros bársonypapucsokra* gondolok.

A könyv fő erénye mégis a hatásos hangulatbrázolás. Megkapó a melanholikus, nosztalgikus érzések finom árnyalása. Az író közvetlenül és megragadó érzékenységgel ecseteli világát. Elsősorban ennek köszönhető, hogy az olvasó nem maradhat közömbös e kötet iránt.

GAJDOS TIBOR

KÖZELI HANG

GÁL LÁSZLÓ: *Az éhes hajó.*

Megjelent az *Álmok szirtjén* c. kötetben. Rádió Novi Sad — Forum, Újvidék, 1969. — Bemutatta a Magyar Televízió 1974. augusztus 13-án.

Jegyezzük fel magunknak a dátumot: 1974. augusztus 13., kedd. Vajdasági szerző a Magyar Televízió műsorán: Gál László *Az éhes hajó* című tévéjátéka, amelyet hangjáték formájában 1962. április 4-én sugárzott az Újvidéki Rádió, s amely hét évvel később megjelent az *Álmok szirtjén* című kötetben. S a teljesség kedvéért jegyezzük ide a tévéjáték egyéb adatait is: Televízióra alkalmazta Siklós Olga. Dramaturg: János Antal. Díszlettervező: B. Barta László. Jelmeztervező: Horányi Mária. Vezető operatőr: Mezei István. Rendező: Horváth Tibor. Szereposztás: Madame — Tábori Nóra, I. tisz — Szilágyi Tibor, Barba — Horváth Sándor, Péter — Buss Gyula, Tešo — Dózsa László, Edo — Agárdi Gábor, Frane — Lencz György, Margit — Almási Éva, Doktor — Sinkó László, valamint: Pogány Margit, Varga Irén, Máthé Erzsé, Csíkos Gábor, Fülár István és Újrétli László.

Ezen a vizen eddig még csak nem is csónakáztunk és Gál László hajóval érkezett.

Minden mű kaland, de ezúttal úgy ültünk a képernyő elé: ha kell, együtt süllyedünk el.

A szolid hajó, a mi kis hajónk, csendesesen megfutotta útját.

A tengerészélet két ellentétes pólusa: nem tudni otthon maradni, s aztán pokolian hazavágní.

Talán némi fényt vet erre az ellenérzésre az, amit a vén tengeri farkas mondott (már nem tudom, hol és kinek), mikor az illető csodálkozva kérdezte, hogy lehet az, hogy negyven éve szeli a tengert, s mégsem tud úszni (a válasz csak azért nem jutott a kérdezőnek saját magától eszébe, mert roppant egyszerű): A tengerész nem a tengert szereti, hanem a hajóját.

Az éhes hajó legénysége természetesen szellemi éhségtől szenved. A szerető asszonyt éhezi.

A kritikusok által annyira kedvelt paradox helyzet itt abban rejlik, hogy az egyetlen női utas éppen ilyen éhes férfiakra éhezik.

A Madame azonban hiába szövi rózsaszín szálait, a férfiak sorba átcúsznak a hálón.

A kapitány is a radar szerkezetét magyarázza, miközben beépített kis szerkezetének segítségével biztonságosan elkerüli a vetett ágy zátonyát.

Pedig nem a családi oltár szeplőtelensége tartja vissza őket, hiszen a nagy kikötőben egytől egyig leteszik obulusukat Venus oltárára. S nem pusztán a vén hús-tól idegenkednek,